

12 Grej
Tæt på Rullemarie

18 Militære lærlinge
Videreuddannelse for overkonstabler

22 Irakkrigen
20 år siden invasionen

fagligt forsvar

Korpsånd

**Den sociale
lim er i fare**

8

I Indhold

4 Siden sidst

8 Korpsånd

Selvom mange unge soldater vil udsendes for eventyrets skyld, bliver korpsånden afgørende i både de skarpe og bløde situationer.

12 Grej: Rullemarie

Sådan fungerer Forsvarets bomberobot.

14 Tilbage til Letland

HKKF har endnu engang været hos soldaterne i Letland, og forholdene er heldigvis blevet forbedret.

18 Militære lærlinge

Det er igen muligt at blive militær lærling i Forsvaret. Dennis Vilbrand er en af dem.

20 Repræsentantskabsmøde

I november var der repræsentantskabsmøde i HKKF.

12

22 Irakkrigen

I år er det 20 år siden, at Danmark gik med i Irakkrigen. Fagligt Forsvar ser tilbage på den kontroversielle krig.

22

14

26 Luftforurening i Kabul

Mads Møller-Jensen blev syg efter en udsendelse til Kabul. Nu skal et forskningsprojekt undersøge, om der er sammenhæng mellem kroniske luftvejs- og lungesygdomme og soldater, der tidligere har været udsendt til særligt Kabul.

30 Q&A: Fastholdelse

Derfor er det så svært at fastholde konstabler og korporaler i Forsvaret.

31 Det Faglige Hjørne

Om arbejdsmiljøreglerne, når du er udsendt.

32 Slagmarken

fagligt forsvar

Udgiver: Hærens Konstabel- og Korporalforening

Forbundet: 33 93 65 22

A-kasse og bogholderi: 86 82 61 88

Ansvarshavende redaktør: Tom Block, forbundsformand

Journalistisk redaktør: Elisabeth Hamerik Schwarz

Forsidefoto: Sophia Bianca Salskov Jakobsen/Forsvaret

Design og produktion: OTW A/S

Redaktionen er afsluttet: 30. januar 2023

Næste nummer: 13-16. juni 2023

Meld flytning: HKKF, Borgergade 101A, 8600 Silkeborg, tlf. 86 82 61 88

Bortset fra lederen og evt. faglige sider er de enkelte artikler og kommentarer i bladet ikke nødvendigvis udtryk for HKKF's officielle holdninger.

Sådan får vi det Forsvar, som vi fortjener

Jeg får ofte spørgsmålet: “Hvorfor er der så mange udfordringer i Forsvaret?” Hver gang tager jeg mig i at ryste lidt på hovedet for så at svare: “Fordi vi har det Forsvar, som vi betaler for.”

Det er sandheden. Men den fulde sandhed er, at det ikke er soldaternes skyld.

Vores Forsvar er blevet udhulet hen over 30 år, og efter krigene i Irak og Afghanistan er nedslidningen af materiel og personel kun blevet tydeligere. På trods af det har man aldrig taget ordentligt fat om problemerne eller investeret tilstrækkeligt i Forsvaret og dets personel.

Resultatet er, at vi i dag både mangler personel, ressourcer og materiel, og har et så udhulet Forsvar, at vi ikke engang kan sende et tredje hold til Letland.

På HKKF's Facebook-side ser jeg ofte medlemmer skrive, at løsningen på fastholdelse er en højere løn. Det er jeg enig i, men det er ikke helt så simpelt. For i dagens Danmark får du løn ud fra uddannelse, og fordi soldater bliver anset for ufaglærte, er lønnen også derefter.

Derfor arbejder vi i HKKF på at få ændret soldaters status fra ufaglærte til faglærte igennem mere uddannelse, og vi ønsker mere kompetence- og karriereudvikling, uddannelsesoptjening og arbejdsmiljø. Alt det vil vi arbejde for kommer ind i en ny HR-strategi for Forsvaret under forhandlingerne af Forsvarsforliget.

I januar i år blev soldaterne taget som gidsler i afskaffelsen af store bededag. Når bladet udkommer, ved jeg ikke, hvad det er endt med, men jeg ved, at vi har gjort, hvad vi kunne for at få regeringen på andre tanker. For når politikerne taler om forsvarspolitik, så må de også leve på det. Det er for useriøst at sætte benspænd på vejen for et forlig, der er så vigtigt, som det kommende forsvarsforlig, og hvor der er behov for en bred opbakning.

Jeg tror på, at den bedste måde at få resultater igennem er ved at gå direkte til dem, som skal tage beslutningerne. Derfor er vi i HKKF i fuld gang med at udbrede en kampagne, der skal påvirke politikerne til at tage de rette beslutninger til gavn for jer medlemmer. Den hedder “Vi passer på Danmark – hvem passer på os?” og har fokus på, hvilke udfordringer Forsvaret og soldaterne har, og hvad politikerne konkret kan gøre for at løse dem.

Vi kommer som altid til at være seriøse og konstruktive i vores tilgang til det kommende forsvarsforlig, men politikerne og Forsvaret kan også forvente, at vi kommer til at være insisterende på, at de får en større forståelse for Forsvarets

udfordringer. Den slidte kliché om, at personellet er den vigtigste ressource, er ikke nok. Tiden er inde til at handle, så det kan føles, at personellet er den vigtigste ressource.

God læsning,

*Tom Block
Forbundsformand*

Foto: Samme Vils Axelsen

Fejl i kontrakter giver bonus til HKKF-medlemmer

10 procent af basislønnen. Så meget var HKKF-medlemmer i HRU-ansættelser blevet lovet i bonus. Alligevel fik flere medlemmer ikke udbetalt bonus, selvom det stod i kontrakten. Derfor gik HKKF ind i sagen og har nu sikret medlemmerne en kontant bonus.

Det viste sig dog at være en fejl, at FPS overhovedet havde skrevet bonussen ind i

HRU-ansættelseskontrakterne, idet det er en del af ansættelseskontrakterne på K-35. HKKF argumenterede dog for, at ansættelseskontrakten er en individuel aftale mellem Forsvaret og den enkelte medarbejder, og fik altså sikret bonusserne til medlemmerne.

Husk, at du også altid kan kontakte HKKF's faglige team, hvis du er i tvivl om din kontrakt. Ring på telefon: 33 43 21 78 eller skriv til: faglig@hkkf.dk

HKKF får ny forbunds- sekretær

Hovedbestyrelsen konstituerede i december 2022 en ny forbundssekretær fra sin midte. Valget faldt på hovedbestyrelsesmedlem Henrik Holm.

“Noget af det jeg glæder mig mest til er at dykke mere ned i veteran- og arbejdsskadeområdet. Det bliver også spændende at være med til at påvirke folketingspolitikkerne i den retning, som vi mener, er bedst for vores medlemmer,” siger forbundssekretær Henrik Holm.

Årsagen til nykonsiteringen er, at HKKF's forbundssekretær gennem to år, Søren Kirkedal Nielsen, har valgt at gå på pension. Han har stået i spidsen for arbejdsskade og hvervning i forbundet og har siddet i en række politiske udvalg.

“Søren har skabt nogle vigtige resultater i sin tid i HKKF,” siger Forbundsformand Tom Block:

“Han har sikret, at vores organisationsprocent er steget med yderligere to procent, så vi nu er på 92 procent. Og så har han opbygget et rigtig godt arbejdsskadeteam, som medlemmerne nyder godt af.”

Suppleant Kurt Almegaard, der også tidligere har siddet i HKKF hovedbestyrelse, overtager Søren Kirkedal Niensens plads.

Foto: iStock

Certificeringsøvelse af nye ammunitionsryddere.

▼
På HKKF's Facebookside kan du se en video med klip fra certificeringsøvelsen.

Foto: Maria Seif/Forsvarsgalleriet

Bomberobotten Rullemarie er nok det, som de fleste forbinder med EOD-beredskabet
Læs mere om robotten i Grej på side 12

PÅ ØVELSE MED DET NATIONALE EOD-BEREDSKAB

Forsvarets bomberyddere skal varetage mange opgaver, hvor presset er stort, og hvor det er med livet som indsats. HKKF var derfor med EOD-beredskabet på en af de øvelser, som bomberyddere skal gennemføre for at blive uddannet. Som bomberydder håndterer man nemlig alt fra terror og krigsbomber til hverdagsudrykninger i Danmark.

På øvelsen skulle bomberydderen håndtere en situation, hvor en gerningsmand truede med at

sprænge sig selv og et gidsel i luften. Øvelsen krævede ro, overblik og kontrol over situationen. Det er nogle af de egenskaber, som man skal besidde, hvis man spørger Benjamin, som til dagligt arbejder i ammunitionsrydningstjenesten.

“Som bomberydderhold skal man være forberedt på at komme ud til alle former for situationer. Man skal være i stand til at skabe kontrol og træffe hurtige beslutninger. Det er også vigtigt, at man samtidig har et overblik over de

konsekvenser og de risici, som er forbundet med situationen, for der skal handles hurtigt for at mindske mulige farer. Derfor bliver vi trænet meget i risikofyldte og preskede scenarier,” fortæller Benjamin og fortsætter:

“Det vigtigste i alle situationer er, at vores egen og andres sikkerhed er i fokus. Vi spørger altid os selv: “Er jeg sikker, og er alle andre sikre ved det, som jeg gør,” afslutter han.

Siden sidst

Almegårds Kaserne får nu en opgradering

Et længe ventet byggeprojekt bliver endelig til virkelighed på Almegårds Kaserne.

Byggeprojektet skal sikre bedre faciliteter og forhold for soldaterne og deres materiel. Selvom der er behov for forbedringer hele vejen rundt, er byggeriet en start, idet opgraderingen af kaseren blandt andet betyder en renovering af omklædningsrum, briefingrum, garage, baderum og værkstedsfaciliteter. Byggeriet sker som et led i en større opgradering af kaseren, der vil finde sted i 2025.

Tillidsrepræsentant og medlem af hovedbestyrelsen i HKKF, Rico Adolfsen, ser frem til byggeprojektet.

“Der er mangel på arbejdskraft i Forsvaret, og det er svært at tiltrække nye soldater – ikke mindst til Bornholm. Så hvis vi skal kunne tiltrække folk til vores ø, skal der være bedre indkvartering. Som fagforeningsmand er det også meget vigtigt for mig, at vi har ordentlige faciliteter til det personel, der er ansat,” siger Rico Adolfsen.

Vidste du...
at Almegårds Kaserne blev etableret lige efter 2. verdenskrig i 1946?

Foto: Søren Vilis Axelsen

Foto: Pressefoto Venstre

DANMARK HAR FÅET NY FORSVARSMINISTER

Den nye SVM-regering betyder også en ny forsvarsminister. I december 2022 bød Forsvarsministeriet Venstres formand Jakob Ellemann-Jensen (V) velkommen på posten. Han afløser Morten Bødskov (S), der havde været socialdemokratisk forsvarsminister siden februar 2022. Jakob Ellemann-Jensen er dog særdeles bekendt med Forsvaret, idet han blandt andet er uddannet fra Sergentskolen, har været udsendt som kaptajn i Bosnien-Hercegovina og har været premierløjtnant af Reserven af flere omgange.

➔ Blå bog: Jakob Ellemann-Jensen

- Født den 25. september 1973 i Hørsholm
- Erhvervsjurist med en cand.merc.jur. fra Copenhagen Business School i 2002
- Gjorde karriere inden for Forsvaret fra 1992 til 2000
- Blev medlem af Venstre som 18-årig, men meldte sig ud igen i 2007 i protest mod udlændingepolitikken. Meldte sig senere ind igen og blev i september 2011 valgt til Folketinget for første gang.
- Politisk ordfører, 2015-2018 og igen i 2019
- Miljø- og fødevarerminister, 2018-2019
- Blev valgt som formand for Venstre i 2019
- Forsvarsminister og vicestatsminister fra 15. december 2022

KILDE: FORSVARSMINISTERIET OG VENSTRE.

Benyt dit PlusKort og bliv klar til foråret

– se alle rabatterne på pluskort.dk

PlusBrændstof.

Spar 20-25 øre pr. liter benzin eller diesel, når du betaler med et PlusKort Shell Card.

20-25 øre/l

PlusBil.

Uanset om bilen trænger til nye dæk, et olieskift eller noget helt tredje, så kør forbi et af de mange dæk- og autoværksteder.

10%

PlusBil.

Kør forbi Quickpoint, når bilen skal på værksted. Hos Quickpoint får du korte ventetider og god service til lave priser.

10%

PlusRustbeskyttelse.

Skal din bil have en omgang kvalitetsrustbeskyttelse? Så kør forbi et af de udvalgte Dinitrol centre og få den rette behandling.

15%

PlusMiljø.

Med GreenMobility har du adgang til elbiler i København og Aarhus, som du lejer med et enkelt swipe i en app.

10%

PlusBilsyn.

Skal din bil til syn? BilsynPlus udfører periodesyn, omsyn, registreringssyn og toldsyn. Gælder udvalgte synssteder. Læs mere på pluskort.dk

7,5%

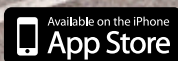

hkff
SOLDATERNES
FAGFORENING

PlusKort.

Scan QR-koden og få dit PlusKort og alle rabatterne på mobilen med det samme.

Der tages forbehold for trykfejle og ændrede rabattaftaler. Læs vilkår og betingelser for rabattaftalerne på pluskort.dk

Udskiftning i Forsvaret gør korpsånden sårbar

For de fleste unge soldater handler udsendelser om eventyr, men i skarpe situationer bliver sammenholdet vigtigst. I en tid, hvor missionerne er blødere og kollegerne forlader enhederne, er det derfor vigtigt at fortælle de gode historier for at bygge korpsånden op.

Af Marie Nissen

På trods af at Casper Westphalen Mathiesen er blevet 12 år ældre, og han har forladt Forsvaret, er han er ikke i tvivl.

“Man kan altid spørge sig selv, om man ikke vil arbejde imod at komme i den situation igen, men stod jeg i samme situation, ville jeg gøre det igen,” siger han.

Episoden han reflekterer over, skete da han var udsendt til Afghanistan på ISAF hold 9 som ingeniørsoldat i 2010. Under en patrulje blev Casper Westphalen Mathiesen og hans kollegaer beskudt, og forreste mand blev ramt af to skud. Casper Westphalen Mathiesen lagde sig ind foran hans sårede kollega og besvarede fjendens ild, imens gruppens sygehjælper kunne komme frem og yde førstehjælp.

På baggrund af den episode blev Casper Westphalen Mathiesen i 2011 tildelt Tapperhedskorset – som den eneste i Danmark.

Tildelingen begrundede Forsvaret med ordene:

“For den 19. februar 2010, under kamp-handlinger, uden tøven, og med tydeligt erkendt risiko for eget liv og førlighed at have ydet dækning til en såret kammerat ved at stille sig mellem ham og fjenden. Han

fastholdt denne meget udsatte position, og beskød fjenden således at yderligere hjælp kunne komme frem.”

Men hvad er det, der får unge mænd og kvinder til at drage i krig – og potentielt ofre sit liv for kammeraterne?

Eventyr og hår på brystet

For Casper Westphalen Mathiesen handlede det om en ungdommelig eventyrlyst og lysten til at komme ud og prøve sit hverv af som de garvede soldater.

“Det er den måde, man bliver døbt på. Jeg havde også en forestilling om, at jeg skulle ud og gøre en forskel, men det var ikke hovedmotivationen,” siger han og fortsætter:

“Du kommer udenlands, og du kommer ud i nogle situationer, hvor du får flyttet dine grænser. Du lærer om sammenhold og samarbejde, og som udsendt får man hår på brystet, og man bliver prøvet af. Det tænker jeg, at der er mange, der har som motivation.”

Og det har han ret i, hvis man spørger Thomas Randrup Pedersen, der er ph.d. og adjunkt ved Institut for Ledelse og Organisation ved Forsvarsakademiet. Han har

➔ Tapperhedskorset

- Tapperhedskorset er den højeste danske militære æresbevisning, givet for ekstraordinær indsats under ekstreme vilkår.
- Dekorationen indstiftedes i 2010 og blev for første gang uddelt d. 18. november 2011 på Kastelet i København, da dronning Margrethe uddelte Tapperhedskorset til en tidligere udsendt fra ISAF hold 9.
- Tapperhedskorset gives for den helt ekstraordinære indsats og vil kunne sammenlignes med det britiske Victoriakors eller den amerikanske Congressional Medal of Honor.

KILDE: FORSVARET

“Man kan altid spørge sig selv, om man ikke vil arbejde imod at komme i den situation igen, men stod jeg i samme situation, ville jeg gøre det igen.”

CASPER WESTPHALEN MATHIESEN

Casper Westphalen Mathiesen modtog tapperhedskorset ved en ceremoni på Kastellet.

i forbindelse med sin forskning lavet antropologisk feltarbejde, hvor han har fulgt danske kampsoldater før, under og efter udsendelse til henholdsvis Helmand, Afghanistan (ISAF) og Anbar, Irak (Operation Inherent Resolve).

Ifølge Thomas Randrup Pedersen er der forskellige fortællinger at trække på. Der er de politiske korrekte: De patriotiske og de idealistiske, hvor soldaterne gerne vil gøre en forskel og gøre noget godt dels for danskerne og dels for eksempelvis afghanerne eller irakerne.

“Men hvis man spørger soldaterne selv, så handler det om at komme på eventyr og se verden og prøve kræfter med den. Det var kriger-drømmen, der drev de fleste af de unge mennesker, som jeg talte med. De skulle ud og være rigtige soldater. Det var særligt ildkampen, de havde trænet til, så de skulle ud og prøve sig selv af for at se, hvilket stof de var gjort af,” fortæller Thomas Randrup Pedersen.

Det var et af de sidste hold i Helmand, som Thomas Randrup Pedersen fulgte. Soldaterne var ikke i mange kampe, men hvis man spoler tiden tilbage til de hold, hvor det gik hedt for sig, så er fortællingen i højere grad, at det er sidemanden, det handler om. Det er for ham eller hendes skyld, at man kæmper. Alt andet er ligeegyldigt, fordi det handler om liv og død, og man er afhængig af hinanden.

“Det handler om sammenhold og korpsånd. Soldaterne bliver presset, og de lider sammen. Det giver mening at snakke om broderskab, når man taler om en skarp udsendelse. Hvis man er på en blødere mission, hvor man ikke kommer under pres, så får man ikke det samme sammenhold,” siger Thomas Randrup Pedersen.

Korpsånd under pres?

Korpsånd er i høj grad et begreb, som mange forbinde med Forsvaret.

“Den er en social lim, som binder folk sammen om et fælles mål. Det kan være forskellige mål, eksempelvis konge og fædreland hos Livgarden,” siger major Lennart Schou Jeppesen, der er master i organisationspsykologi og forsker hos Institut for Ledelse og Organisation ved Forsvarsakademiet:

“Korpsånd er et åbent netværk – også for tidligere soldater – og det viser sig som følelser. Det handler om entusiasme, hengivenhed, en ånd, en begejstring

for et eller andet og for noget, som man gerne vil opnå sammen. Det er vigtigt for en militærenhed at have en stærk korpsånd.”

Korpsånden kommer til udtryk hos alle militære enheder blandt andet via de artefakter, der viser, hvem enheden er – herunder egen fane, mærker eller symboler, det kan også være de grønne baretter eller de blå skråhuer. Korpsånd kan også ses på en større skala ved Forsvarets slogan “værd at kæmpe for,” der udtrykker, at alle i Forsvaret kæmper for den samme sag.

I forskningen er korpsånd bygget op i tre lag. Der er det individuelle niveau, der er gruppen, hvor soldaterne løser de fælles mål, og det organisatoriske, hvor det er afgørende, at medarbejderne har tillid til Forsvaret. Ifølge Lennart Schou Jeppesen er der intet fra forskningen, der skitserer, at korpsånd har nogle negative effekter. Det er derimod med til at øge performance, fastholdelse og evnen til at lære. Men der er også situationer, hvor korpsånden kan blive svækket.

“Hvis ikke vi arbejder sammen, og hvis ikke konstablerne i deres uddannelse kan se sig selv løse en vigtig opgave med sin enhed og har tillid til den store organisation, så knækker filmen mellem de tre niveauer,” forklarer Lennart Schou Jeppesen:

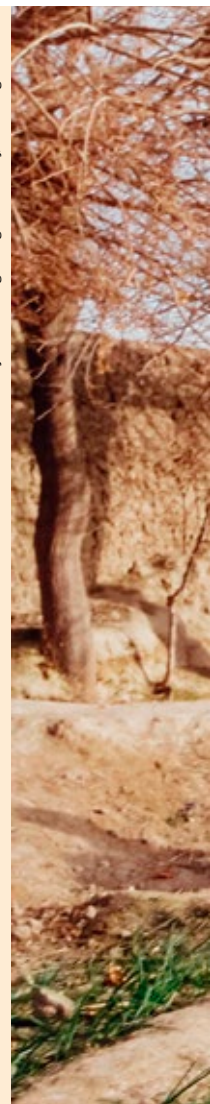
“Hvis konstablerne ikke synes, at uddannelsen er god nok, hvis de skal løse noget, der egentlig er en politiopgave, hvis ikke der er tid eller ressourcer nok, og ledelsen ikke tager hånd om det og så videre.”

Både Lennart Schou Jeppesen og Thomas Randrup Pedersen er enige i, at Forsvarets største udfordring – fastholdelse – kan have en negativ effekt på korpsånden.

“Det er aldrig sjovt at føle, at man sidder på en synkende skude. Når man har en enhed, hvor de erfarne kollegaer begynder at falde fra, så bliver det en dominoeffekt. Dem, som man havde erfaringsfællesskabet med, er ikke længere i enheden,” siger Thomas Randrup Pedersen.

Når det sker, er det vigtigt, at soldaterne – særligt på gruppeniveau – genfinder sig selv, forklarer Lennart Schou Jeppesen.

“Korpsånden bliver sårbar, når der er stor udskiftning, fordi vi har svært ved at samles om de fælles mål. Når man hele tiden skal fokusere på at sige goddag og velkommen til en ny kollega, så fjerner det fokus og øger den organisatoriske glemsel i forhold til, hvad vi kunne præstere for få år siden i Irak og Afghanistan,” siger han.

“Korpsånden bliver sårbar, når der er stor udskiftning, fordi vi har svært ved at samles om de fælles mål.”

MAJOR LENNART SCHOU JEPPESEN,
FORSVARSAKADEMIET

Lennart Schou Jeppesen pointerer, at det først og fremmest er en ledelsesmæssig opgave. Lederne skal invitere alle i enhederne til at bygge korpsånden op, men det er lige så meget de rutinerede medarbejderes opgave. De skal skabe god socialisering og fortælle de gode historier om, hvad enheden gør, og hvad de er stolte af.

Indlært reaktion

Da Casper Westphalen Mathiesen stod i den spidse ende af situationen, var det ikke korpsånden, der fik ham til at handle, som han gjorde, fortæller han. Det var mere en reaktion. Det var det, han, som soldat, havde trænet til hudløshed, og han havde gjort det samme, uanset

hvem det havde været.

“Det er jo en taktisk situation, som man har indlært. Det er lige meget, om det er ens egen soldat eller en anden dansk soldat fra en anden enhed,” siger han.

I situationen havde korpsånden mest betydning i forhold til de værdier og den træning, som soldaterne var udsendt på baggrund af.

“Du går fremad i terræn, og du ved, at du risikerer noget. Du gør det kun, fordi du har en baggrund eller en ballast, der peger i retning af, at det er det rigtige, du gør. Bag efter kom efterrationaliseringen, og jeg kunne mærke, at det havde været tæt på. Men jeg var meget tilfreds med, at reaktionen var, som den skulle være. Jeg var ikke i

tvivl. Jeg gjorde det, der skulle til,” siger Casper Westphalen Mathiesen og afslutter:

“Og det styrker sammenholdet, fordi du praktisk har bevist, at du også gør alt det, som du har trænet og snakker om, at du er villig til.”

Casper Westphalen Mathiesen er tidligere konstabel, og han var sergent, da han fik tapperhedskorset. Han forlod Forsvaret som oversergent i 2016, da hans K35 udløb. Han havde prøvet det, han ville i Forsvaret, og derudover var lønniveauet for lavt i forhold til, hvad den civile verden kunne tilbyde. I dag arbejder Casper Westphalen Mathiesen som skovfoged i Sydjylland.

Rullemarie med EOD-beredskabet på øvelse.

BUMSTÆRK:

FORSVARETS RULLEMARIE KAN HOLDE TIL DET MESTE

Grej dykker denne gang ned i, hvordan Forsvarets fjernstyrede bomberobot fungerer, og hvad den bruges til.

Af Cecilie Nørgaard Mortensen

Rullemarie er Forsvaret fjernstyrede bomberobot. Robotten hedder egentlig tEODor (Telerob Explosive Ordnance Disposal and observation robot), men kaldes kun ved sit kælenavn.

Robotten har cirka 1.000 udrykninger om året rundt omkring i Danmark, hvor den bliver brugt til at skabe adgang til potentielle trusler på sikker afstand. Den kan undersøge, fjerne og uskadeliggøre diverse genstande, som mistænkes for at være bomber, ammunition, fyrværkeri eller andre ustabile kemiske stoffer.

Af samme årsag bruges Rullemarie af EOD-bataljonen, som året rundt varetager det nationale ammunitionsrydningsberedskab og står for ammunition-, bombe- og minerydning.

For at undgå mulige personskader er robotten fjernstyret fra en vogn, som har en aktionsradius på cirka en kilometer. Her styres Rullemarie via en styrepult, som består af en skærm og et styreværktøj. På den måde kan aktionen følges og styres på sikker afstand.

Bomberobotten kan gøres klar til at blive indsat på en akktion i løbet af et par minutter, så truslen hurtigt kan elimineres. Inden Rullemarie kan indsættes, bliver der lavet en trusselsvurdering for at skabe overblik over hvilke risici, der er forbundet med situationen – og dertil hvilke type af våben eller værktøj, der skal påsættes og tages i brug.

Rullemarie består af fem kameraer og en robotarm med klo. Robotten kan fremføre vandkanon, jagtgevær, specialladninger, kniv, bide-tang, røntgensystem, trækanker til biler og sporeudstyr til farlige stoffer. Alle funktioner er med til at skabe sikker adgang til den mulige trussel i en sikker afstand.

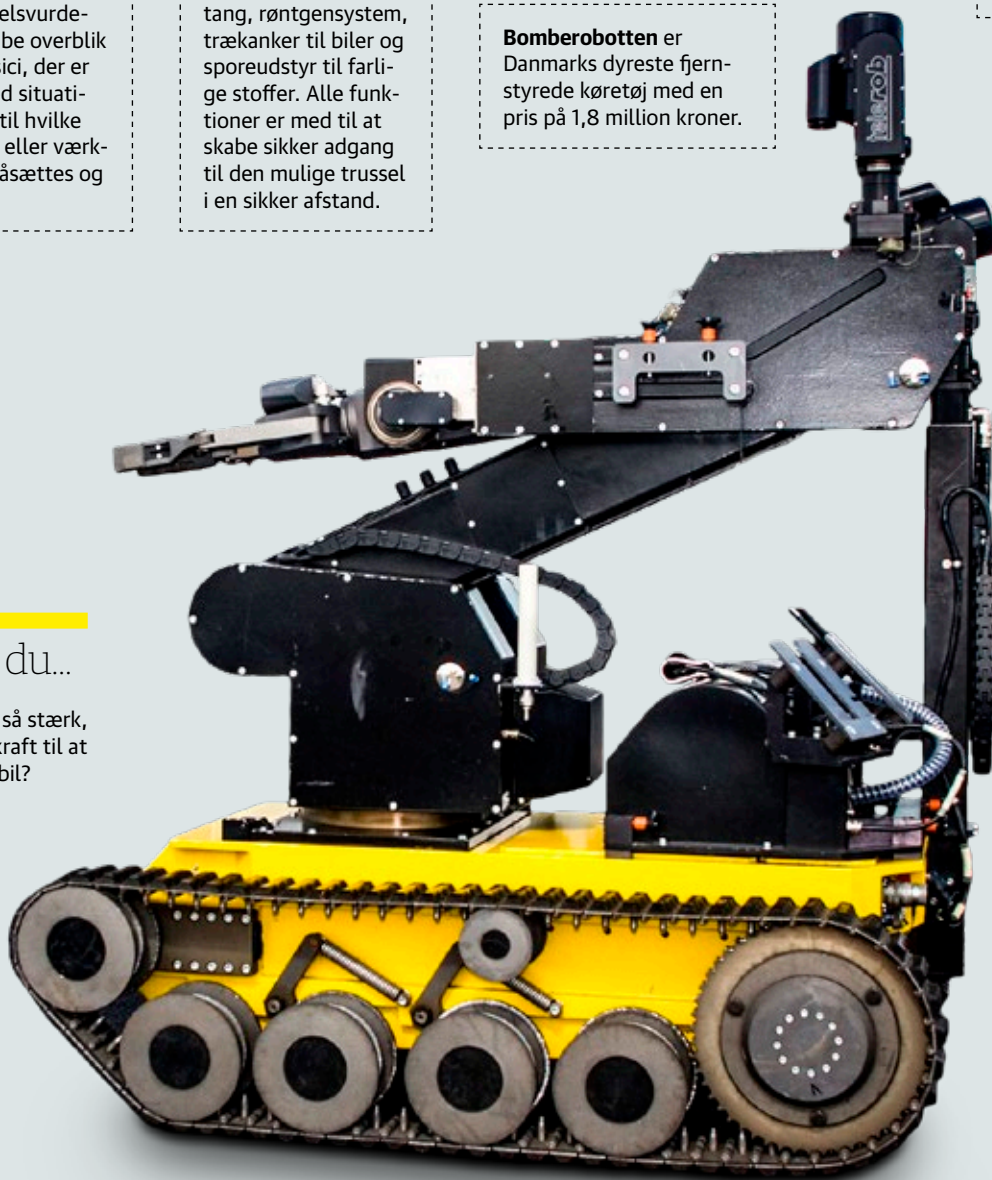
Antallet af robotter i Forsvaret er fortroligt, men Forsvaret oplyser, at der er nok til at dække hver landsdel.

Den kompakte robot kan anvendes i vejrforhold fra minus 20 grader til plus 60 grader.

Bomberobotten er Danmarks dyreste fjernstyrede køretøj med en pris på 1,8 million kroner.

→ Vidste du...

at Rullemarie er så stærk, at den har trækraft til at flytte en personbil?

Forsvarets bombe-robot kan bruges i både dags- og aften-timerne, da den er udstyret med infrarødt kamera og lys både foran og bagpå robotten.

Rullemarie benyttes i militære og retshånd-hævende enheder i mere end 41 lande verden over.

Robotten er designet og lavet af Telerob, som er en tysk virksomhed, der laver fjernstyrede køretøjer.

Rullemarie er en tung dame på 375 kilo og har en længde på 130 centimeter. Robotten har en top-hastighed på cirka tre kilometer i timen og kan køre i fire timer.

Foto: Henri Hamner Nilsen/Forsvaretsallieret

KILDER: FORSVARET, ARMY TECHNOLOGY OG SOLDATEN.DK

Vinteren kom

Panserinfanterister fra NFP hold 2 på øvelse i det sneklædte terræn i Letland.

m til Letland

sammen med hold 2

Det var ikke uden udfordringer, at Forsvaret sendte hold 1 afsted til Letland. Nu har hold 2 overtaget missionen, og derfor har HKKF besøgt soldaterne i Baltikum.

Af Marie Nissen

Ved første øjekast virker skoven uberørt og stille. Den tykke, hvide sne ligger fredeligt på jorden kun forstyrret af forskellige fodaftryk. Kun afdæmpede skudsølver lyder en gang imellem.

Men nogle meter inde i terrænet begynder så en bas at tone frem fra en højtaler, der hænger i et træ. På jorden er den hvide sne blevet erstattet af en stor bunke rød sandjord, som en soldat er ved at trampe hård.

Den overskydende røde jord stammer fra en lang skyttegrav, som nogle danske soldater er ved at grave midt i det store øvelsesterræn ved den lettiske militærbase i Adazi, der er NATO's divisionshovedkvarter i Letland.

“Vi vil gerne grave løbegrav hele vejen rundt,” siger en af soldaterne nede fra hullet og peger ud i terrænet:

“På sigt kan vi bruge den til at træne kamp fra stilling eller øve at rense løbegrav.”

De første spadestik var taget på forhånd, men soldaterne er usikre på, om det er letterne selv eller soldater fra andre nationer, der har taget dem. De danske soldater arbejder kun på projektet, når der er tid i løbet af ugen, men krigen i Ukraine har dog vist, hvor vigtigt det er at kunne grave en skyttegrav, der er sikker.

Kun Hviderusland ligger mellem os og Ukraine, hvor ukrainske soldater netop nu forsvarer deres land mod de russiske styrker fra iskolde skyttegrave. Og det er netop grunden til, at de danske soldater befinder sig i Letland. Soldaterne er en del af NFP hold 2, der siden oktober har været i det baltiske land for at bidrage til NATO's afskrækkelse.

Godt humør og samarbejde

Vinteren er for alvor kommet til Letland, da HKKF besøgte soldaterne i begyndelsen af december. Soldaterne har fundet de isolerende lag frem, men

uniformen beskytter dem ikke mod de røde kinder, som frosten giver. Det virker dog ikke til, at kulden generer soldaterne, selvom de stillestående vagter har trukket huen godt ned over ørerne for at beskytte sig mod den iskolde vind.

Den danske kampbataljon på hold 2 er opstillet med soldater fra Den Kongelige Livgarde med bidrag fra de andre regimenter i Hæren. Det danske bidrag er delt op i to grupper – det nationale støtteelement (NSE) og kampgruppen. Her lever de i to forskellige verdener, men de har også vidt forskellige opgaver.

NSE holder til inde på militærbasen, hvor mange andre NATO-soldater også har deres daglige gang. Sneen på fortovene er lysebrun og pløret, og enkelte steder er den trykket så flad, at vejene er spejlglatte. Soldaterne i NSE holder til i et stort hvidt telt, hvor Dannebrog pynter i loftet. Der er skruet godt op for varmen og rockmusikken. Soldaterne her står for transport, logistik, post, mundering og lignende, og de første måneder i Letland bød på lange arbejdsdage – også i weekenderne.

Men der har også været fokus på trivsel og sammenhold, fortæller en af HKKF's tillidsrepræsentanter i Letland. Soldaterne holder blandt andet filmaf-tener og andre sociale arrangementer, når de har fri. Det er vigtigt at huske, fordi der særligt i NSE er mange førstegangssendte med i Letland. Og for dem kan det være svært præcist at vide, hvad man kan forvente, og hvilke forhold man kan tillade sig at være utilfreds med, fortæller de.

“Jeg havde måske forventet lidt mere action, men ellers er vi glade,” siger en af de soldater, der er udsendt for første gang. Og så smiler han.

En positiv overraskelse

At soldaterne overordnet er glade, er også den oplevelse HKKF's forbunds næstformand, Kurt Brantner, fik. Formålet med besøget var netop at møde de →

I NFP hold 2

udsendte medlemmer og opleve de forhold, som soldaterne lever under.

“Det er altid fedt at komme ud og besøge medlemmerne der, hvor de er skabt til at være. Jeg var overrasket over, hvor gode faciliteter de har, og jeg blev positivt overrasket over det gode humør, jeg mødte alle steder,” siger Kurt Brantner og fortsætter:

“Der var mange medlemmer, der viste interesse for os, da vi kom. De havde mange gode spørgsmål, men de fleste handlede om den hjemlige struktur, og for mig viser det et sundhedstegn overfor missionen.”

Lidt udenfor selve militærbasen bor den danske kampgruppe. De lever i lejren Camp Valdemar, som stod færdigbygget, da hold 2 ankom til Letland. Lejren er markant opgraderet fra hold 1's Camp Nifheim, hvor soldaterne blandt andet boede i slidte telte med skimmelsvamp. I den nye lejr bor soldaterne i nye telte fra en norsk producent, hvor hver soldat har sit eget rum, hvilket giver soldaterne mulighed for at få lidt privatliv.

Camp Valdemar ligger et stenkast fra det store øvelsesterræn, der hører til militærbasen. Soldaterne kan boltre sig på et øvelsesterræn, som de vurderer til at være halvanden gang så stort som øvelsesterrænet i Oksbøl.

I den tætte og kuperede del af terrænet, hvor de tynde, høje fyrretræer står side om side, buldrer en af Forsvarets Piranhaer afsted. Soldaterne øver kampføling og frigørelse fra fjenden.

“Det er helt tilbage til enkeltkæmperfærdigheder. Det handler om at læse terrænet at kende, og hvordan man udnytter det,” forklarer en af soldaterne.

Mulighed for uddannelse

I den modsatte ende af terrænet markerer røde skilte på træerne, at her begynder skydeterrænet. Tilpas langt inde i dette område åbner landskabet sig op, og man kan pludselig se flere kilometer frem. Midt i det øde landskab ligger forskellige rå murstenshuse.

I et af dem holder nogle danske finskytter til. De står midt i murbrokkerne og underviser to soldater fra nogle andre regimente i, hvordan de kan få et stabilt leje, selvom underlaget er ujævnt. De to soldater er interesseret i finskytternes fag, og en mission som denne – hvor øvelsesterrænet er så tæt på – giver soldaterne mulighed for fælles uddannelse og træning soldater og enheder imellem. I den forbindelse er der dog en ting, der ærgrer soldaterne.

“Når vi er her, er det ærgerligt, at der ikke er ammunition nok til at træne. Vi mangler både små og store kalibre,” fortæller en af finskytterne.

Det samme lyder fra en af HKKF's tillidsrepræsentanter om dysekanonen, der alligevel ikke blev sendt på pension. Beholdningen af uddannelsesammunition har været for lille, så soldaterne kan ikke udnytte det store øvelsesterræn optimalt, så de kan blive bedre til blandt andet at bruge dysekanonen.

NFP-soldater graver skyttegrav i Letland.

Danske soldater på øvelse i Letland.

“Når vi er her, er det ærgerligt, at der ikke er ammunition nok til at træne. Vi mangler både små og store kalibre.”

DANSK FINSKYTTE

Mangel på ammunition var også et stort problem på hold 1, hvor Forsvaret var nødt til at aflyse flere træningsaktiviteter. Og generelt er der enkelte udfordringer på hold 2, der kunne være forberedt bedre hjemmefra, pointerer Kurt Brantner.

“Vi hørte om en mekaniker, der er vant til at arbejde med hjul, som skulle omskoles til bæltet og omvendt. Det giver ikke mening. Folk skal være uddannet i det materiel, som de skal bruges til. Der står også nogle trucks i lejren, som de ikke er certificeret til at bruge,” siger han og fortsætter:

“Derudover ved man, at soldaterne skal være i Letland over vinteren, og at der kommer sne. Man har bare ikke sørget for læ og mulighed for afisning af køretøjer, så soldaterne render rundt ovenpå lastbilerne og skraber sne. Generelt har køretøjerne ikke godt af at stå ude under de forhold.”

Men i den forbindelse er Kurt Brantner glad for, at der er bygget en arbejdsmiljøorganisation op hos hold 2, så soldaterne kan indrapportere den slags udfordringer. Det er vigtigt, fordi et godt arbejdsmiljø er et fælles eje. Det er ikke kun for medarbejderne. Det er noget, alle skal løse sammen, forklarer han.

Efter planen er hold 2 færdig i Letland til maj, men som situationen er nu, har Danmark ikke mulighed for at sende et hold 3 i direkte forlængelse. Det er der ikke nok personel til.

Forsikring

FORBRUGER
▲●▼ RÅDET
tænk

Bedst i test
DEC. 2022

Den bedste forsikring til din elbil

- ✓ Ingen selvrisiko ved skade på ladestander eller ladekabel
- ✓ Nøgleforsikring
- ✓ Dækskadeforsikring
- ✓ Afleveringsforsikring, hvis du leaser din elbil
- ✓ Når du køber en elbilforsikring, planter vi et træ

Se tjm-forsikring.dk/elbil

Sammenhold
betaler sig

“Det må jo være i Forsvarets interesse at fastholde os med erfaringen”

Muligheden for at blive militær lærling gør, at Dennis Vilbrand nu kan videreudanne sig og blive i Forsvaret. Det er netop årsagen til, at HKKF arbejder for atter at gøre ordningen permanent.

Af Elisabeth Hamerik Schwarz

42-årige Dennis Vilbrand har brugt mere end 20 år af sit liv i Forsvaret. Han kalder sig frontsoldat til fingerspidserne, har været udsendt flere gange og har svært ved at se sig selv arbejde andre steder end i Forsvaret. Men de mange år som soldat er også begyndt at sætte sine fysiske spor.

“For et par år siden kunne jeg mærke, at jeg begyndte at blive slidt i kroppen. Mine led var ømme, og der blev længere og længere op til de unge, når vi løb. Jeg har altid vidst, at den civile verden ikke er noget for mig, men jeg begyndte at tænke på, om jeg en dag ville blive nødt til det – hvis jeg nu ikke kunne holde til livet som soldat længere,” siger Dennis Vilbrand.

Bekymringen var ikke kun, hvorvidt Dennis Vilbrand kunne klare det fysisk. Udover at elske sit job som soldat, var han også ansat på tjenestemandskontrakt, og det

Overkonstabel af 1. grad, Dennis Vilbrand, er i en alder af 42 år blevet militær lærling. For på den måde kan han videreudanne sig til en fortsat karriere i Forsvaret.

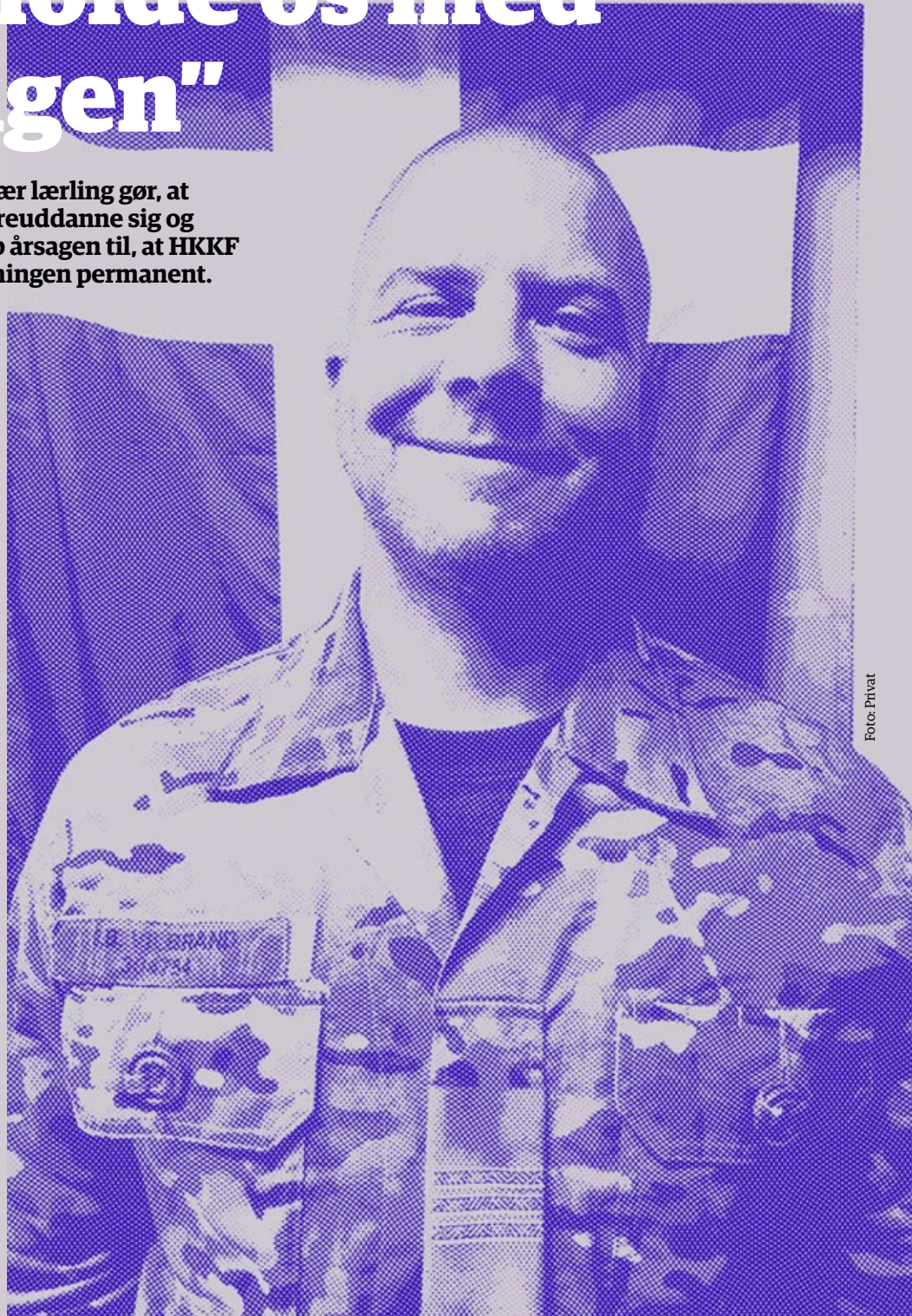

Foto: Privat

føltes “tåbeligt at smide den kontrakt over skulderen for at blive civil.”

“Jeg havde derfor flere gange tænkt på, at det kunne være fedt at blive militær lærling, hvis nu ordningen blev genoptaget. Så da muligheden for at blive en del af pilotprojektet for militære lærlinge opstod i august 2022, slog jeg til,” fortæller Dennis Vilbrand.

En underminering af fagligheden

Som en del af et sparekatalog fremsat af Forsvaret tilbage i 2013 i forbindelse med de daværende forsvarsforlig, besluttede politikerne at fjerne muligheden for at blive militær lærling. Det betød, at hvis man ønskede at blive eksempelvis lastvognsmekaniker for herefter at arbejde i Forsvaret, skulle man nu tage orlov for at tage hele sin uddannelse i civilsamfundet inklusive praktikken og på civile elevvilkår.

Før dette var militære lærlinge ansat på uændrede ansættelsesvilkår, og man tog sin praktik i militæret – deraf titlen på uddannelsen. En ændring, som siden har ført til en underminering af fagligheden i Forsvaret, fordi Forsvaret ikke kunne rekruttere militært fagligt personel på de forringede vilkår, siger politisk konsulent i HKKF Poul Sørensen.

“Det er blevet meget sværere at fastholde de soldater, som siden de nye regler har valgt at tage orlov for at få sig en mekanikeruddannelse. For ude i den civile verden får du mere i løn som mekaniker, og når en mester står og vil ansætte dig, og tilknytningen til Hæren føles langt væk, er det kun naturligt, at folk vælger det,” siger han og fortsætter:

“Vi har brug for mekanikere og teknikere, som kender Forsvaret, og derfor er ordningen omkring militære lærlinge så vigtig. For hvis vi ikke uddanner folk selv, har vi til sidst ikke nogen, der kan reparere lastvogne og andet mekanik.”

Genindfør fast ordning

Ofte lyder det, at det var en politisk prioritering at spare ordningen væk, men det er en halv sandhed, siger Poul Sørensen.

“Det var Forsvaret selv, der foreslog besparelsen, og dermed skal de også tage ansvar for, at vi i dag mangler mekanikere, og at det har undermineret den faglige tjeneste i Forsvaret. Afskaffelsen af militære lærlinge lukkede desuden en udviklingsmulighed for erfarne konstabler og har dermed gjort det sværere at fastholde konstabler og bevare den militære faglighed. Derfor er jeg også glad for, at man nu er gået med til denne pilotordning, så vi kan få gang i de militære lærlinge igen,” siger Poul Sørensen og fortsætter:

➔ Sådan foregår pilotprojektet

- Uddannelsen tilbydes til overkonstabler og tager fire år inkl. praktikker.
- Du beholder din løn under hele uddannelsen, ligesom du fortsat arbejder som konstabel.
- Ordningen begyndte 1. august 2022 og i løbet af de næste to år er planen at ansætte omkring 30-35 lærlinge.
- Du kan eksempelvis uddanne dig til lastvognsmekaniker eller elektronikfagtekniker.
- Se, hvordan du bliver militær lærling på karriere.forsvaret.dk.

KILDE: FORSVARET.DK

“Når det er sagt, må man også sige, at pilotprojektet ikke er særlig ambitiøst. Der er behov for en fast ordning og for at skrue op for antallet af militære lærlinge. HKKF ser også gerne, at Forsvaret etablerer nye faglige uddannelser på en række områder, for eksempel indenfor IT og logistik”.

Kriterierne for at blive militær lærling i forbindelse med pilotprojektet er, at man skal være overkonstabel, og der er kun plads til 30 på forsøgsordningen.

Praktik i Hæren

Overkonstabel af 1. grad Dennis Vilbrand håber på det samme. Han arbejder til daglig på Almegårds Kaserne på Bornholm, hvor han også har de fleste af sine praktikophold.

“Jeg er meget glad for min arbejdsplads, så det er ekstra vigtigt for mig, at jeg kan være omkring mine kollegaer og tage en del af min uddannelse der – ellers ville det simpelthen ikke være lige så attraktivt,” siger Dennis Vilbrand og tilføjer:

“Jeg har gået virkelig meget i skole i det seneste år, fordi jeg i første omgang skulle tage 10.klasse for at kunne komme ind på uddannelsen som militær lærling. Så lige nu trækker det i mig for at komme hjem.”

Dennis Vilbrand læser på teknisk skole i Avedøre, mens praktikophold foregår på Bornholm. Senere i processen skal han også i praktik på andre kaserner, hvor der er flere lastvogne.

“Jeg håber, at ordningen igen bliver permanent, for det giver os, der er lidt ældre, nogle flere muligheder. Og det må jo være i Forsvarets interesse at fastholde os med erfaringen – især når vi gerne vil blive, men har brug for nye opgaver.”

Fastholdelse var den store overskrift på HKKF's repræsentantskabsmøde

Løn- og ansættelsesforhold, kompetenceudvikling, fastholdelse, arbejdsmiljø og arbejdsskader var blandt emnerne, da HKKF afholdt repræsentantskabsmøde i november.

Af Marie Nissen
Foto: Marie Nissen

“F”astholdelse, fastholdelse, fastholdelse,” lød det fra et af de delegerede medlemmer, da der blev diskuteret udfordringer i Hæren ved HKKF's repræsentantskabsmøde.

HKKF's tillidsrepræsentanter og de delegerede var mødt op til det årlige repræsentantskabsmøde, der blev afholdt den 22. november 2022 på Comwell i Kolding.

Traditionen tro blev repræsentantskabsmødet skudt i gang med forbundsformandens beretning. I sin tale fremhævede forbundsformand Tom Block de største emner og fokuspunkter i HKKF's arbejde det seneste år. På programmet var også a-kassens generalforsamling, hvor beretningen blev holdt af næstformand i forbundet, Kurt Brantner, der er formand for HKKF's a-kasse.

➔ Fakta

- Repræsentantskabsmødet er HKKF's højeste myndighed mellem kongresperioderne. Det er her, hvor HKKF mødes med alle tillidsrepræsentanter og delegerede ude fra klubberne.
- Formålet med repræsentantskabsmødet er at sikre, at tingene kører ude på kasernerne i forhold til, hvad der bliver aftalt på kongressen.
- Derudover får HKKF nye inputs og viden om problematikker fra medlemmerne, som forbundet kan arbejde videre med.

> I sin beretning havde Tom Block særligt fokus på udsendelsen af NFP hold 1 til Letland og de vilkår og forhold, der ramte medlemmerne. Han nævnte blandt andet sager om medlemmer, der fik ændret deres ferie i forbindelse med udsendelsen, hvor HKKF fik sikret feriekompensationstimer til de pågældende. Der var også sager om medlemmer, der fik besked om, at de ikke var udsendt i et tilstrækkeligt antal dage (180 dage) for at kunne få betalt leave-rejser. I den forbindelse fik HKKF FPS og FKO til at åbne for, at antallet af dage blev reduceret, så alle, der har været på NFP, har haft mulighed for at komme hjem på en betalt leave-rejse.

> Foruden missionen til Letland kom forbundsformand Tom Block ind på emner som HR-politik - herunder fastholdelse, EKU, seniorpolitik og arbejdsskader. Det sidstnævnte område har i den grad betydning for forbundets medlemmer. HKKF's arbejdsskadeteam sidder dagligt med sager om medlemmer, der er kommet til skade. Særligt sager om PTSD udgør cirka 85 til 90 procent af teamets verserende sager.

> Dagen efter repræsentantskabsmødet blev der afholdt klubseminar, hvor temaerne var den kommende overenskomst - OK24 - samt styrket fastholdelse. I grupper skulle medlemmerne komme med ideer til, hvordan man bedre kan fastholde soldaterne. Disse ideer tager HKKF med videre i de politiske forhandlinger.

> Ude i grupperne blev der diskuteret problemer med aflønninger, fordi soldater kun bliver lønnet 7,4 time for 24 timers arbejde. De diskuterede EKU og kontraktformer med et ønske om noget à la K35, hvor det lød fra et medlem, at han blev 10 år ekstra i Forsvaret på grund af K35 og CU. Der blev også talt om højere grundløn og INTOPS tillæg, der gives til soldater for afsavn, men som er højere for sergenter og officerer. Og der blev oplagt spurgt: Savner de deres børn mere end konstabler?

VOXPOP

Fagligt Forsvar tog en snak med medlemmerne om, hvad der er vigtigt for dem, når det gælder fastholdelse.

Mikkel Tim, TR-suppleant

"Jeg synes, at man i højere grad skal gøre brug af erfarne medarbejdere, altså ældre konstabler, til at undervise de nye soldater."

Hvad vil det betyde for din hverdag?

"Mange steder mangler vi kompetente faglærere, hvilket gør, at der er uddannelse, som ikke kan blive gennemført. Hvis man giver de ældre konstabler det ansvar, så tror jeg også, at det vil bidrage til bedre fastholdelse. For der er mange, som forsvinder, fordi der er bedre muligheder uden for hegnet."

Rico Adolffsen, bestyrelsesmedlem i HKKF

"I øjeblikket er det vigtigste i Forsvaret fastholdelse af dygtige og kompetente medarbejdere. Det er noget af det første, som man bør kigge på, og så skal man også erkende, at det ikke er gratis. Det koster penge at fastholde dygtige medarbejdere."

Hvad er det vigtigste tiltag til at fastholde konstabler?

"Det er meget mere komplekst end bare én ting. Vi skal erkende, at mennesker er forskellige, så hvad der er det vigtigste for en, behøver ikke være det vigtigste for alle andre. Men en generel ting vil være at hæve grundlønnen."

Foto: Forsvarsgalleriet

IRAK

Krigen, der aldrig sluttede

I år er det 20 år siden, at Irakkrigen begyndte. Fagligt Forsvar ser tilbage på den kontroversielle krig, der aldrig er blevet afsluttet, men som har skiftet ansigt flere gange.

Af Elisabeth Hamerik Schwarz

Iraks diktator Saddam Hussein var kendt som den værste af dem alle, og i mange år forsøgte man at "ryge" ham ud ved hjælp af flyforbudszoner og sanktioner. Men det blev katastrofalt for befolkningen, og en halv million børn så aldrig deres fem års fødselsdag.

20. marts 2003 gik USA ind i Irak. Iraks diktator, Saddam Hussein, rådede formentlig over masseødelæggelsesvåben og havde forbindelser til terrorgruppen al-Qaeda.

Eller det var i hvert fald begrundelsen. For våbeninspektørerne havde ikke kunnet finde våben, og kun fire lande i FN stemte for USA's invasion. Alligevel besluttede et snævert flertal i det danske folketing at bidrage til den amerikansk-britiske invasion.

"Hvis vi skal forstå, hvad der skete i 2003, skal vi helt tilbage til 1991," siger Lars Erslev Andersen, der er mellemøstforsker ved Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS:

"Under Golfkrigen blev der taget en række beslutninger, som stoppede Iraks invasion af Kuwait, men ikke løste det egentlige problem."

Problemet hed Saddam Hussein. Ti år tidligere

havde Iraks leder invaderet Iran, hvilket var ført til en otte år lang krig, og da den var slut, gik Saddam ind i Kuwait i august 1990 for at sikre sig olieklender. Som reaktion sendte USA styrker til Saudi Arabien under påskud af, at saudierne ville være Iraks næste mål. I virkeligheden passede USA nok mest sine interesser – olien – men offensiven blev modtaget så godt af omverdenen, og det lykkedes dem at samle en kæmpe opbakning. Og da USA i januar 1991 besluttede sig for at få Saddam ud af Kuwait, var hele 34 lande – inklusive en række mellemøstlige lande – med i kamphandlingerne på amerikansk side.

"I sig selv var det en unik begivenhed i verdenshistorien, fordi lande som Rusland, Kina, Iran, Syrien, Frankrig, Tyskland og Danmark bakkede op. De lande, såsom Yemen, der ikke gjorde, fik det siden rigtig svært," forklarer Lars Erslev Andersen.

I 1988 opdagede man et giftgasangreb begået mod

kurderne, og under krigen invaderede USA også Sydirak. Men selvom man fandt masseødelæggelsesvåben, gik der ikke længe, før de trak sig ud igen. Saddam forsøgte samtidig at nedkæmpe et oprør blandt shiamuslimerne i syd og kurderne i nord, hvilket førte til store flygtningestrømme ind i Tyrkiet, og for at beskytte de to befolkningsgrupper oprettede man med FN-mandat 'flyveforbudszoner' i nord og syd, hvilket betød, at Saddam ikke måtte bruge sit luftvåben, inklusive helikoptere, i området – et forbud som USA, Frankrig og England i starten var fælles om at opretholde med fly fra baser i Kuwait og Tyrkiet.

Til angreb på sin befolkning

Saddam Hussien var brutal overfor sin befolkning, men USA's daværende forsvarschef, Colin Powell, mente, at det ville åbne en Pandoras æske af problemer, hvis man afsatte ham – hvilket han siden også fik ret i.

“Shiamuslimerne og kurderne i nord gjorde oprør mod Saddam Hussein og havde brug for hjælp, men USA hjalp ikke. I stedet lavede man flyveforbudszoner, så Saddam ikke kunne bruge jagerfly over dem, og man indførte verdenshistoriens største sanktioner,” forklarer Lars Erslev Andersen:

“Det blev katastrofalt for den irakiske befolkning.”

Sanktionerne førte til en sultkatastrofe og korruptionsskandaler, og FN vurderer, at en halv million irakiske børn døde, inden de blev fem år, som resultat af hungersnøden.

“Fra at bruge kemiske våben til at udsulte sin egen befolkning og begå direkte massakrer på

“Fra at bruge kemiske våben til at udsulte sin egen befolkning og begå direkte massakrer på hundredtusinder af mennesker, huskes han i dag som en af de grumme diktatorer, som Verden har set.”

LARS ERSLEV ANDERSEN,
MELLEMSØSTFORSKER VED DIIS

hundredtusinder af mennesker, huskes han i dag som en af de grumme diktatorer, som Verden har set,” siger Lars Erslev Andersen:

“Planen var, at Saddam skulle ødelægge våben og rapportere til FN, men man mente, at han snød på vægtskålen, og så strammede man grebet yderligere. En olie for mad-aftale, der skulle sikre mad til civilbefolkningen, endte i en kæmpe korruptionsskandale. Så selvom der var rigelig grund til at stoppe Saddam, fik han lov til at fortsætte sit rædselsregime.”

For historie og politik er ofte kompleks. I 1980'erne blev Saddam Hussein betragtet som en slags allieret, fordi Vesten kunne lide hans vestlige stil og kritik af de konservative kræfter i Mellemøsten. Men Saddam Hussein blev mere og mere problematisk. Alligevel var det først da flyene ramte tvillingetårnene i New York 11. september 2011, at man for alvor begyndte at overveje at gøre noget ved hans regime.

“Alle var enige om, at han var det værste af det værste. USA's præsident George W. Bush var resolut efter 11. september. Ganske kort tid efter gik han ind i Afghanistan for at slå Al-Qaeda ned, imens han forsøgte at få opbakning til at gå ind i Irak. Undskyldningen var, at Saddam Hussein nok igen havde masseødelæggelsesvåben, og at Saddam Hussein var i ledtog med terrorgruppen.

“Der blev ledt og ledt efter våben, men man fandt intet. I virkeligheden havde han nok destrueret dem, som aftalen oprindeligt var. Men Bush var stædig, nu var det besluttet at afsætte Saddam, og det førte til en krig, der slog totalt fejl,” forklarer Lars Erslev Andersen.

TV:
Flagdag i Irak i
2016.

TH:
Sydirak 2005.

Foto: Henri Hammer Niclasen/Forsvarsgalleriet

Foto: Forsvarsgalleriet

Foto: Forsvarsgalleriet

Foto: Forsvarsgalleriet

Fra Saddam til Islamisk Stat

Og så er vi i 2003. USA har så lidt opbakning i FN, at Frankrig endda har nedlagt veto i sikkerhedsrådet. Men USA og Storbritannien går alligevel ind i Irak, og Danmark følger efter. Men det bliver også på det smalleste danske grundlag muligt. Mens oppositionen harcelerer mod daværende statsminister Anders Fogh Rasmussen (V), bliver omkring halvdelen af de folketingsmedlemmer, som kom fra partier, der officielt var for krigen, væk fra afstemningen. Og sådan bliver de danske soldater sendt i krig på det smalleste mulige grundlag.

Saddam Hussein blev fjernet samme år, og tv-optagelser af, hvordan diktatoren blev hevet op af sit kælderskjul i en irakisk landsby, gik verden rundt. Den ellers så nydelige herre så nu forhutlet ud med langt skæg og et forvirret udtryk.

USA styrede alt i Irak, og stolede på efterretninger fra eksil-irakere, med det resultat, at man skabte en opposition, der siden udviklede sig til Islamisk Stat.

Men selvom den grumme diktator var væk, var problemerne det langt fra.

“USA håndterede situationen helt forkert,” siger Lars Erslev Andersen og opsummerer så en række fejl:

“For det første styrede USA det hele, og intet var planlagt. Danmark kom til at sidde i Basra med briterne og havde intet at skulle have sagt, mens USA forlod sig på efterretninger, som stammede fra eksil-irakere med en politisk dagsorden. USA opløste politi og militær uden at give dem nye muligheder, så de reelt ikke havde andet valg end at gå i opposition. Det ender i det, som vi i dag kender som Islamisk Stat.”

Og her er vi igen ude i noget meget komplekst. For Vesten ville ikke se, hvad der skete – eller måske de ikke kunne forestille sig det. Ifølge CIA og Forsvarets Efterretningstjeneste var der i starten af 2010’erne styr på Islamisk Stat, mens fængsler blev angrebet og fanger sluppet fri, og lokale fortalte historier om brutale sortklædte mænd. Samtidig var Al-Maliki blevet premierminister, og hans styre var støttet af ingen ringere end Irans præstestyre.

“Hvis man vil lave krig, skal man have ordentlige efterretninger, men Pentagon sorterede i dem efter forgodtbefindende. Under det amerikanske midtvejsvalg i 2006 handlede alt om Irakkrigen frem for de lokale udfordringer, og Bush tabte med et brag – og efter USA bomber Fallujah med fosfor, nedsætter man en kommission, som skal se på krigen,” fortæller Lars Erslev Andersen:

“Danmark trækker sig ud af Irak i 2007. Da Obama kommer til, forsøger han at lave en sikkerhedsaftale med Al-Maliki, men det lykkes ikke, og Obama indser, at tilstedeværelsen af USA i sig selv er så stort et problem, at man trækker sig helt ud i 2010.”

I 2011 havde Danmark også officielt trukket sig helt ud af Irak. Det er nogle år før, at hele verden kender navnet på Islamisk Stat. For krigen, der aldrig rigtigt så sin ende, har haft store omkostninger for soldaterne. Ikke mindst de danske soldater og det danske forsvar. I tal lyder det på 9.605 danske udsendte, 19 sårede og otte døde, og et Forsvar, som man skar 2,7 milliarder kroner på efterfølgende – nogenlunde svarende til det, som regeringen i dag vil tilføre det. Meget har som resultat ændret sig i Forsvaret. Men én ting bliver ved det samme. Vi har stadig danske soldater i Irak – og Kuwait.

Der er meget at fortælle om Irakkrigen, men desværre er der ikke plads til alle detaljerne. Derfor er det kun dele af historien, som er fortalt.

HAR DU SPØRGSMÅL TIL DINE LØN- OG ANSÆTTELSESVILKÅR?

Som medlem af HKKF kan du få hjælp af HKKF's faglige team til at få styr på dine løn- og ansættelsesvilkår.

Hvad er HKKF's faglige team?

HKKF's faglige team varetager rådgivning af medlemmernes løn- og ansættelsesvilkår i henhold til HKKF's overenskomstaftale, øvrige indgåede aftaler og lovgivningen.

Ud over at rådgive medlemmer står HKKF's faglige team også for at forhandle aftaler, som sikrer bedre vilkår og rettigheder til medlemmerne. Det faglige team forhandler både overenskomst hvert tredje til fjerde år og indgår løbende andre centrale og lokale aftaler.

Det kan HKKF's faglige team hjælpe dig med

Det faglige team kan hjælpe og rådgive dig om dine vilkår, rettigheder og de gældende regler på forsvarsområdet. Du kan altid henvende dig til det faglige team, og hvis de ikke kan hjælpe dig, finder de ud af, hvem der kan.

Du kan eksempelvis få hjælp med:

- > Din løn
- > Honorering af arbejdstid
- > Planlægning af ferie
- > Barsel
- > Udsendelse
- > Straffe- og disciplinærsager
- > Dine rettigheder under sygdom
- > Opsigelsesvarsel
- > Afskedigelse

➔ Gode råd

- Hvis du har spørgsmål til dine løn- og ansættelsesvilkår, bør du kontakte det faglige team hurtigst muligt, så du kan få hjælp til at behandle din sag inden for de givne frister.
- Hav altid relevante dokumenter klar til at sende til det faglige team.
- Tjek altid, at der er overensstemmelse mellem din tidsinfoliste og din lønseddel.

➔ HKKF hjælper dig gerne

Kontakt HKKF's faglige team på telefon: 33 43 21 78 eller på e-mail: faglig@hkkf.dk

➔ Missionen i Afghanistan

- Danmark har siden 2001 bidraget til at styrke stabilitet og sikkerhed i Afghanistan.
- De første danske soldater blev indsat i Afghanistan i januar 2002.
- I 2021 afsluttede Forsvaret næsten 20 års militær indsats i Afghanistan.
- Omkring 12.000 danske soldater har haft mere end 21.000 udsendelser i Afghanistan.
- Danske soldater har været indsat i Kabul, Helmand, Kandahar, Feyzabad, Chagcharan og Mazar-e Sharif.
- 46 lande deltog i den militære indsats i Afghanistan.

KILDER: FMI OG FORSVARET

Dårlig luft gjorde Mads for syg til Forsvaret

Mads Møller-Jensen blev syg efter en udsendelse til Kabul. Nu skal et forskningsprojekt undersøge, om der er sammenhæng mellem kroniske luftvejs- og lungesygdomme og soldater, der tidligere har været udsendt til særligt Kabul.

Af Marie Nissen

Kabul - set fra
en helikopter

Det begyndte som kriller i halsen. Ikke kun hos Mads Møller-Jensen, men kollegerens symptomer forsvandt dog, da de kom hjem. Sådan var det også for Mads Møller-Jensen. Men kun i begyndelsen, for så sagde hans lunger fra.

I 2019 var Mads Møller-Jensen 21 år og udsendt som konstabel til Kabul i Afghanistan. Han var uddannet sanitetsmand inden for Forsvaret, og han var afsted som sikringsmand – en såkaldt ‘guardian angel’. Det var sommer, da han ankom til Kabul, men i takt med at vejret blev køligere, begyndte indbyggerne at brænde alt af for at holde varmen – fra dæk til plastik og affald – og det kunne han mærke i luftvejene.

“Det følte som, hvis man laver et bål ude i haven og stiller sig direkte i røgsøjlen. I sommerhalvåret var det ikke slemt, men i vinter månederne var det hele tiden. Vi kunne ikke se længere end 200-300 meter frem på grund af smog,” fortæller Mads Møller-Jensen.

For ham har udsendelsen til Kabul haft så store konsekvenser for hans helbred, at han ikke længere er rask nok til at være i Forsvaret.

For syg til arbejdet

Mads Møller-Jensen havde altid trænet meget, dyrket sport og sprunget i faldskærm. Hvis han havde en dårlig dag, så løftede han nogle tunge vægte, og så var alting bedre. Det var også under træningen i Kabul, at han opdagede, at noget var anderledes. Han performance ændrede sig, og han blev stakåndet.

På grund af hans funktion på missionen, kunne han ikke undgå at være meget udenfor basen, fordi han sammen med kollegerne skulle flytte folk fra A til B. Han kunne ikke sidde indenfor ved et skrivebord i løbet af arbejdsdagen, hvor der trods alt var luftrensere, selvom de også bar præg af den høje luftforurening.

“Vi boede tre mand i en container, hvor vi havde luftrensere for at holde noget af forureningen ude. Vi skulle skifte filter en gang om måneden, og om vinteren dryppede vores aircondition. Men vi kunne heller ikke holde alt ude, fordi vi skulle åbne døren hver gang, vi skulle på toilet, i bad, børste tænder og så

videre, så på væggene kunne man se et sort lag,” forklarer Mads Møller-Jensen.

I takt med at vejret blev koldere, fik han det værre. Han havde svært ved at trække vejret, og derfor valgte en læge at give ham astmamedicin. Det hjalp, og han kunne fortsætte arbejdet.

“Medicinen holdt længe, men som tiden gik, var det ikke den mest vedvarende plan. Da det blev oktober tog jeg på leave og rejste til London med en kammerat. Der gik det fint, fordi jeg blev fjernet fra miljøet. Da jeg rejste tilbage, var de kolde måneder kommet, og medicinen var ikke længere nok,” fortæller han.

Mads Møller-Jensen holdt ud, men da han kom tilbage til Kabul efter sin anden leave i begyndelsen af december, kulminerede det. Han havde så slemme astmaanfald, at han kom på en kur med prednison, altså binyrebarkhormon.

“Det blev kun værre og værre.

Jeg følte ikke, at jeg kunne trække vejret. Det følte som, at jeg blev kvalt langsomt,” siger han.

Derfor blev der taget en beslutning om, at det ikke længere var ansvarligt, og Mads Møller-Jensen blev sendt hjem. I midten af december var Mads Møller-Jensen tilbage på dansk jord. Men han var så syg, at han ikke kunne rejse sig fra sofaen uden at blive forpustet. Alt han tænkte var: Hvad gør jeg nu?

Risiko for lungesygdomme

På baggrund af sager som Mads Møller-Jensens har de faglige organisationer – herunder HKKF – henvendt sig til Forsvaret, som nu har igangsat en undersøgelse af kroniske luftvejs- og lungesygdomme hos tidligere udsendte soldater til Kabul. I januar 2022 nedsatte Veteracentret derfor en projektgruppe, der har til opgave at undersøge sammenhængen i samarbejde med Institut for Folkesundhed på Københavns Universitet.

Dannebrog skulle skiftes efter et par måneder, fordi flaget blev misfarvet af smoggen i Kabul.

➔ Luftforurening

- Luftforurening måles via luftens indhold af partikler (PM10, PM2,5 og partikelantal), nitrogendioxid (NO2), nitrogenoxider (NOx), svovldioxid (SO2), bly, benzen, kulilte (CO) og ozon (O3) samt visse tungmetaller.
- Den samlede målingen af partikler i luften giver en værdi på luftkvalitetsindekset AQI – en skala, der går fra nul til 500. En AQI på 50 eller derunder anses for sikker, mens aflæsninger over 100 anses for usunde.
- Partikler findes i forskellige størrelser, men det er især de fine partikler (PM2,5), der udgør en sundhedsmæssig risiko. I 2019 var årsgennemsnittet af PM2,5 i luften i Kabul på 58,8 mikrogram per kubikmeter, hvor EU's grænseværdi ligger på 25 mikrogram per kubikmeter. Det gjorde Kabul til nummer 70 mest forurenende by i Verden.

KILDE: IQAIR OG MILJØMINISTERIET

Lars Ravnborg Nissen er seniorforsker ved Veterancentret og tidligere stabslæge i Forsvaret. Han fortæller, at tidligere forskning har vist, at forurening er forbundet med især luftvejssygdomme. Blandt andet har en amerikansk undersøgelse påvist en forøget risiko for visse luftvejssygdomme blandt udsendte soldater – særligt soldater, som var udsendt til Kabul.

“Siden begyndelsen af krigen i Afghanistan – Operation Enduring Freedom – er Kabuls befolkningstal steget markant. Der er uregulerede industrier i området og mangel på el og energi. De lokale brænder alt af, der er ureguleret trafik med dårligt brændstof, og derudover ligger Kabul i en smal dal omgivet af bjerge, hvor der ind mellem opstår nogle meteorologiske fænomener, hvor luften ikke kan slippe væk. Derfor dannes der smog,” forklarer Lars Ravnborg Nissen, der er med i projektgruppen.

Han uddyber, at denne form for luftforurening er forbundet med mange forskellige sygdomme, primært lungesygdomme og sygdomme i luftvejene, herunder kronisk bronkitis, KOL, astma og lungekræft, men også leverkræft og hjertesygdomme som hjertekramper og åreforkalkning. I den amerikanske undersøgelse var det særligt hoste, astma og kronisk bronkitis, som soldaterne led af.

“Hvis man bliver udsat for luftforurening, vil det optræde som hoste, opspyt og vejrtrækningsbesvær. Vi ved fra den amerikanske undersøgelse, at symptomerne kan optræde på kort sigt. Vi kender ikke langtidseffekterne, men det håber vi at kunne belyse i vores undersøgelse, da vi har adgang til data vedrørende diagnoser og længerevarende medicinforbrug,” siger seniorforskeren.

“Jeg var sygemeldt længe, og det gik kun nedad med mit psykiske helbred. Jeg havde kontant kriller i halsen, og jeg udviklede angst.”

MADS MØLLER-JENSEN

Sikringskørsel gennem Kabul

Det har taget lang tid at få adgang til de nødvendige data, men Lars Ravnborg Nissen forventer, at han og kollegerne vil få de første resultater fra dataanalysen efter sommerferien, så de kan have en rapport klar i slutningen af 2023. Han mener, at forskningsprojektet vil kunne skabe opmærksomhed og bruges til forebyggelse i fremtidige missioner i forhold til helbredstrusler mod soldater. Resultaterne vil også kunne indgå i en vurdering af, om en soldat har fået en arbejdsbetinget sygdom.

Astma og angst

Efter udsendelsen blev Mads Møller-Jensen erklæret delvist egnet til national tjeneste, men da han ikke kunne – og stadig ikke kan – opretholde Forsvarets fysiske krav, måtte han sige farvel til Forsvaret.

“Hvis jeg ikke var soldat, hvad var jeg så? Jeg blev ramt af en identitetskrise. Jeg havde min fremtid planlagt, og jeg havde et arbejde, når jeg kom hjem. Det var Forsvaret, jeg ville. Alle de muskler, som jeg havde kæmpet for at træne op, de piblede bare af mig, som havde jeg aldrig haft dem,” fortæller Mads Møller-Jensen og fortsætter:

“Jeg var sygemeldt længe, og det gik kun nedad med mit psykiske helbred. Jeg havde kontant kriller i halsen, og jeg udviklede angst. Jeg kunne ikke gå udenfor en dør, fordi jeg blev bange for at dø. Jeg tænkte: Hvis jeg falder om med et astmaanfald her, hvornår finder de mig så?”

Heldigvis gik det ikke så slemt, og i dag læser Mads Møller-Jensen til automatiktekniker. Men det har taget ham lang tid at komme dertil. Han er nu på ottende eller niende slags medicin, og det begynder at have en effekt. Men han skal formentligt tage medicinen resten af sit liv.

Siden Mads Møller-Jensen kom hjem i 2019, har han haft en arbejdsskadesag kørende. Arbejdsmarkedets Erhvervssikring (AES) har afvist at anerkende hans sygdom som en erhvervssygdom, og på trods af at HKKF har klaget over afgørelsen til Ankestyrelsen, så er afgørelsen blev stadfæstet. Ankestyrelsen mener nemlig ikke, at der er konkret dokumentation for sammenhæng mellem hans arbejde og sygdom. Derfor har HKKF taget skridtet videre og valgt at stævne Ankestyrelsen for at tilpligte instansen til at anerkende hans astmalidelse som en erhvervssygdom.

For Mads Møller-Jensen vil en anerkendelse betyde, at han kan få en afslutning på forløbet. Han håber også, at forskningsprojektet kan slå en streg under, at han er blevet syg på grund af luftforureningen.

“Jeg har det bedre, men jeg kæmper hver dag for at komme videre, og jeg kæmper med at acceptere, at jeg er en ny person. Jeg savner stadig at være soldat. Det er helt vildt. Det er hele identiteten i det, og det værste er, at det ikke var mit eget valg,” afslutter han.

Foto: Forsvarsgalleriet

Sådan kan Forsvaret fastholde soldaterne

HKKF's medlemsgruppe forlader i stor stil Forsvaret. Årsagen skal findes i uattraktive løn- og arbejdsforhold samt manglende muligheder, forklarer HKKF's forbundsformand Tom Block.

Tekst Elisabeth Hamerik Schwarz

Hvor mange konstabler og korporaler mangler der i Forsvarets arbejdsstyrke?

“861 konstabler og 171 korporaler. Enhederne i Hæren er så tyndt bemandede med konstabler, at en fjerdedel af stillingerne står tomme. Konstabler er kun i Hæren i gennemsnitlig tre år, men i kamptropperne er det endnu værre – her bliver folk kun i 24-26 måneder.”

Hvad har det af konsekvenser?

Forsvaret kan ikke sende hold 3 til Letland, og til dagligt skal soldaterne løbe rigtig stærkt. Det gør vores medlemmer gerne i en periode, men når de indser, at der ikke er udsigt til flere kolleger og ressourcer, og lønnen ikke svarer til deres

kompetencer, går det ud over arbejdsglæden. At det samtidig er svært at gøre karriere som konstabel, får soldaterne til at forlade Forsvaret for at få en “rigtig” uddannelse. Det er ærgerligt, fordi Forsvaret jo ikke har svært ved at rekruttere soldater.”

Hvorfor er uddannelse så afgørende?

“At bruge flere år et sted uden at få papir på det, er ikke attraktivt for unge i dag. Også mere erfarne soldater har svært ved at komme videre, når de ikke længere kan holde til de fysisk belastende opgaver. Derfor har vi fokus på Erhvervsrettet Konstabeluddannelse (EKU), som gør konstabelgruppen faglært og militære lærlinge, så

konstablerne får flere muligheder for at specialisere sig. Man burde investere endnu mere i uddannelse, så det blev nemmere for konstabelgruppen at stige i graderne, og så vi kunne få nedbrudt de usunde hierarkier og udnyttet det talent, vi har.”

Ofte skriver medlemmer i debattrådene på HKKF's Facebook, at det er lønnen, der er problemet. Er du ikke enig i det?

“Jo, lønnen er en udfordring. Det gør, at værnepligtige ikke søger videre, og at konstabler og korporaler ikke bliver i Forsvaret. Men uddannelse er afgørende for at få en ordentlig løn, for at være ufaglært er lig med at få mindre i løn, hvorfor vi har så stort fokus

på uddannelse. Oveni er der heller ikke længere gulerødder som tjenestemandsansættelser, der tilbyder attraktive vilkår, og derfor er pensionen for vores medlemmer, som ikke er tjenestemænd, alt for lav – det har også betydning for fastholdelsen.”

Hvor meget spiller arbejdsmiljø ind i fastholdelsen?

“Soldater er ikke sarte – vi er vant til at være udsendt – men bygningerne og garagerne på kasernerne herhjemme er usunde at arbejde i, det er koldt, og både omklædning og indkvartering er dårlig. Alt det gør, at Forsvaret ikke længere er en attraktiv arbejdsplads.”

Her er arbejdsmiljøreglerne, når du er udsendt

Ved du, hvilke regler, der gælder for dig, når du er ansat under HKKF's overenskomst? I Det Faglige Hjørne zoomer vi ind på Statens arbejdstidsaftale, arbejdsmiljøloven og alle de andre aftaler, som sikrer dine rettigheder.

Den danske arbejdsmiljølov gælder som udgangspunkt for alt arbejde, der udføres for en arbejdsgiver – også i Forsvaret. Men gælder loven også, når soldater er på mission i udlandet?

Forsvarsministeriet har en bestemmelse vedrørende arbejdsmiljø kaldet FPSBST 061-1. Her fremgår betingelserne for arbejdsmiljø under international tjeneste og udstationering. I bestemmelsen står der:

“Den danske lov om arbejdsmiljø er en territorielt begrænset lov, der kun gælder i Danmark. Ved international tjeneste og udstationering skal det tilstræbes, at arbejdet i videst muligt omfang foregår under hensyntagen til dansk arbejdsmiljølov samt Forsvarsministeriets bestemmelsesgrundlag.”

HKKF tolker i den forbindelse “videst muligt omfang” som anvendelse af lovens fulde omfang, såfremt det ikke hindrer en

effektiv opgaveløsning. Der skal altså være tale om specifikke aktiviteter, der på afgørende vis taler imod arbejdsmiljølovgivningens fulde anvendelse.

Man skal altid tilstræbe så sundt og sikkert et arbejdsmiljø som muligt. Det handler i høj grad om sund fornuft. Hvis man under udsendelse arbejder inde i lejren, skal man eksempelvis altid sørge for at løfte korrekt, og om nødvendigt, benytte egnede tekniske hjælpemidler for eksempel en minilæser, gaffeltruck eller lignende. Kort sagt skal man arbejde inde i lejren, som man vil gøre på kasernen i Danmark – her er der ikke specifikke aktiviteter til hinder for det.

Det er klart, at hvis der er en specifik årsag, som for eksempel når man træner det at være soldat, så afviger lovens regler på visse punkter. Hvis man derimod befinder sig i en skarp situation og er under beskydning, så gælder

arbejdsmiljøloven ikke. Men udgangspunktet er, at medmindre det respektive lands arbejdsmiljølov stiller højere krav til arbejdsmiljøet i det land, hvor der gøres tjeneste, betyder det i praksis, at den danske arbejdsmiljølov respekteres og følges i sit fulde omfang af det danske forsvar.

Hvis du er i tvivl, er det altid en god idé at falde tilbage på relevante aftaler og lovstof. Du kan altid henvende dig til din tillids- eller arbejdsmiljørepræsentant, der kan løfte tvivlsspørgsmål til arbejdsmiljøorganisationen i INTOPS.

➔ Vil du læse mere

om arbejdsmiljø, og hvornår dele af arbejdsmiljølovgivningen kan tilsidesættes (egentlig militærtjeneste), kan du finde uddybende information på hkkf.dk.

Foto: Forsvarsgalleriet

Slagmarken

af Niels Thomsen

Hæren lider på samme tid af mandskabsmangel og mangel på materiel.